N.A.Jumaniyozova o‘zbek va ingliz tillarida yuridik diskursning pragmalingvistik xususiyatlarini ochib berishda tavsifiy, qiyosiy-tarixiy, diskursiv, kognitiv-konseptual, struktural, pragmatik, chog‘ishtirma va statistik tahlil metodlaridan foydalangan [1;10-b.]. Ko‘rinib turibdiki, ilmiy maqsadga erishish uchun tadqiqotchi ko‘plab usullarga murojaat qilgan. Masalan, tilshunoslikda yuridik diskursning ilmiy-nazariy asoslarini aniqlashda qiyosiy-tarixiy metod qo‘llangan bo‘lsa, yuridik diskurs o‘rganilishiga doir ilmiy-nazariy qarashlar qiyosi vositasida o‘rganish usullari tahlilga tortilgan. Ingliz va o‘zbek tillarida yuridik diskursning lingvistik xususiyatlarini belgilashda chog‘ishtirma va struktural tahlil metodlari qo‘llanganligini ko‘rishimiz mumkin. O‘zbek va ingliz yuridik diskursida presuppozitsiyaga ishora qiluvchi morfologik va sinaktik vositalarni ajratishda statistik tahlil metodidan foydalanilgan. Ingliz va o‘zbek tillarida yuridik nutq aktlari pragmalingvistik tahlilida, tabiiyki, pragmatik tahlil metodiga ehtiyoj tug‘ilgan. Shu o‘rinda N.A. Jumaniyozova aynan yuridik terminlarning o‘zini tadqiq qilmaganligini ta’kidlab o‘tish lozim. Ammo shuni unutmaslik kerakki, har qanday yuridik matnda yuridik terminlar qo‘llanishi shubhasiz. Shu sababli N.A. Jumaniyozova tadqiqotida yuridik terminlar yuridik diskursni tashkil qiluvchilar maqomida o‘rganilgan, deyish mumkin.

Xulosa. Keltirilgan tadqiqotlarda mualliflar tomonidan ilmiy maqsadlarga erishishda turli metodlardan foydalanilgan. Yuridik terminologiyani o‘rganishda yondashuvlarning ko‘pligi o‘rganish obyektining nihoyatda serqirra ekanligi bilan dalillanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

(1). Jumaniyozova N. Ingliz va o‘zbek tillarida yuridik diskursning pragmalingvistik xususiyatlari. Filol. fanl. b. fals. dokt. (PhD) diss., Toshkent, 2023, 10-bet; 71-bet.

(2). Ne’matov H., Mengliyev B., Hamroyeva Sh. Tilshunoslikning metodologik masalalari. GlobeEdit, 2020, 178-bet.

(3). Nurmonov A. Lingvistik tadqiqot metodologiyasi va metodlari. Toshkent, “Akademnashr”, 2010, 108-bet.

(4). Xalliyeva G. Qiyosiy tahlil metodologiyasi. Foreign Languages in Uzbekistan, 2022, №1(42), p. 180–189.

(5). Блауберг И.В., Юдин Э.Г. Становление и сущность системного подхода. Москва, “Наука”, 1973, с. 112; 271 с.

(6). Ғуломова Г.Ё. Ўзбек юридик терминологиясининг истиқлол даври тараққиёти. Филол. фанл. номз. ... дисс., Тошкент, 2004, 27-бет.

(7). Кўчимов Ш.Н. Ўзбекистон Республикаси қонунларининг тили. Филол. фанл. номз. дисс.... автореф., Тошкент, 1995, 26-бет.

(8). Кўчимов Ш.Н. Ҳуқуқий нормаларни ўзбек тилида ифодалашнинг илмий-назарий муаммолари (лингво-юридик таҳлил). Филол. фанл. д-ри дисс. ... автореф., Тошкент, 2004, 46-бет.

(9). https://ru.wikipedia.org/wiki/Исторический_метод [elektron manba]. Murojaat sanasi: 12.02.2025.

Kurbaniyazova Manzura Radjapovna (Termiz davlat Pedagogika instituti “Gumanitar yo‘nalishlarda xorijiy tillar” kafedrasi stajyor-o‘qituvchisi; kurbaniyazovamanzura4@gmail.com)

INGLIZ VA QORAQALPOQ TILLARIDAGI GASTRONOMIK METAFORALARNING LINGVOMADANIY XUSUSIYATLARI

Annotatsiya. *Ushbu maqolada XXI asr ingliz va qoraqalpoq badiiy matnlaridagi gastronomik metaforalarning lingvomadaniy xususiyatlari o‘rganilib, oziq-ovqat bilan bog‘liq metaforik iboralar o‘ziga xos madaniy qadriyatlar, hissiy idroklar va ijtimoiy xatti-harakatlarni aks ettirishiga e’tibor qaratilgan. Tadqiqotda konseptual metafora nazariyasi va tanlangan badiiy asarlarning qiyosiy sifat tahliliga tayanib, har ikki tildagi oziq-ovqat bilan bog‘liq metaforalarning kelib chiqishi, hissiy ma’nolari, tuzilish xususiyatlari va madaniy ahamiyati o‘rganilgan. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, ingliz metaforalarida, ko‘pincha, individuallik, avtonomiya va mavhum fikrlashga urg‘u beriladi, qoraqalpoq metaforalarida esa jamoaviy tajribalar, hissiy zo‘riqish va ekologik qiyinchiliklar natijasida shakllangan tarixiy omon qolish strategiyalari ko‘proq asoslangan. Shuningdek, maqolada globallashuvning metaforik tilga ta’siri haqida so‘z yuritilib, gibrid metaforalarning paydo bo‘lishi, ayni paytda madaniy asosga ega ramziy ma’nolarning saqlanib qolayotganligi ta’kidlanadi. Ushbu qiyosiy tahlil turli jamiyatlarda metaforalarning madaniy o‘ziga xoslik, dunyoqarash va til ijodkorligini qanday ifodalashini chuqurroq tushunishga yordam beradi. Bundan tashqari, tobora globallashib borayotgan dunyoda qoraqalpoq tili kabi ozchilik tillarining metaforik boyligini saqlab qolish muhimligini ta’kidlaydi.*

Kalit so‘zlar: *gastronomik metaforalar, lingvomadaniyat, ingliz tili, qoraqalpoq tili, konseptual metafora, madaniy dunyoqarash, hissiy ifoda, globallashuv, metafora evolutsiyasi, qiyosiy tahlil.*

Курбаниязова Манзура Раджаповна (Термезский государственный педагогический институт, стажер-преподаватель кафедры "Иностранные языки по гуманитарным направлениям" факультета "Языки"; kurbaniyazovamanzura4@gmail.com)

ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ГАСТРОНОМИЧЕСКИХ МЕТАФОР В АНГЛИЙСКОМ И КАРАКАЛПАКСКОМ

Аннотация. *В данной статье рассматриваются лингвокультурологические особенности гастрономических метафор в английских и каракалпакских литературных текстах XXI века, фокусируясь на том, как метафорические выражения, связанные с едой, отражают различные культурные ценности, эмоциональные восприятия и социальное поведение. Опираясь на теорию концептуальной метафоры и сравнительный качественный анализ отобранных литературных произведений, исследование исследует происхождение, эмоциональные коннотации, структурные особенности и культурное значение метафор, связанных с едой, в обоих языках. Исследование показывает, что английские метафоры часто подчеркивают индивидуальность, автономию и абстрактное мышление, в то время как каракалпакские метафоры больше основаны на коллективных переживаниях, эмоциональной интенсивности и исторических стратегиях выживания, сформированных экологическими трудностями. В работе также рассматривается влияние глобализации на метафорический язык, отмечается появление гибридных метафор, при этом подчеркивается сохранение культурно укоренившихся символических значений. Этот сравнительный анализ способствует более глубокому пониманию того, как метафоры кодируют культурную идентичность, мировоззрение и языковое творчество в разных обществах. Кроме того, он подчеркивает важность сохранения метафорического богатства языков меньшинств, таких как каракалпакский, в условиях все более глобализирующегося мира.*

Ключевые слова: *гастрономические метафоры, лингвокультура, английский язык, каракалпакский язык, концептуальная метафора, культурное мировоззрение, эмоциональное выражение, глобализация, эволюция метафоры, сравнительный анализ.*

Kurbaniyazova Manzura Radjapovna (Termez State Pedagogical Institute Trainee-teacher of the Department of "Foreign Languages in the Humanities" of the Faculty of "Languages"; kurbaniyazovamanzura4@gmail.com)

LINGUOCULTURAL FEATURES OF GASTRONOMIC METAPHORS IN THE ENGLISH AND KARAKALPAK LANGUAGES

Annotation. *This article explores the linguocultural features of gastronomic metaphors in English and Karakalpak literary texts from the 21st century, focusing on how metaphorical expressions involving food reflect distinct cultural values, emotional perceptions, and social behaviors. Drawing on Conceptual Metaphor Theory and a comparative qualitative analysis of selected literary works, the study investigates the origins, emotional connotations, structural features, and cultural significance of food-related metaphors in both languages. The research reveals that English metaphors often emphasize individuality, autonomy, and abstract thinking, whereas Karakalpak metaphors are more grounded in collective experiences, emotional intensity, and historical survival strategies shaped by environmental hardship. The paper also addresses the influence of globalization on metaphorical language, noting the emergence of hybrid metaphors while highlighting the persistence of culturally rooted symbolic meanings. This comparative analysis contributes to a deeper understanding of how metaphors encode cultural identity, worldview, and linguistic creativity across different societies. Furthermore, it underscores the importance of preserving the metaphorical richness of minority languages like Karakalpak in an increasingly globalized world.*

Keywords: *gastronomic metaphors, linguo-culture, English language, Karakalpak language, concepttual metaphor, cultural worldview, emotional expression, globalization, metaphor evolution, comparative analysis.*

Kirish. Til madaniyat va milliy oʻziga xoslikning koʻzgusi boʻlib xizmat qiladi. Shu nuqtayi nazardan, oziq-ovqat va gastronomiyaga asoslangan metaforalar tadqiqot uchun, ayniqsa, boy maydonni taqdim etadi, chunki oziq-ovqat inson hayoti va ijtimoiy munosabatlarining markazida turadi. Bundan tashqari, gastronomik metaforalar nafaqat jismoniy tajribalarni tasvirlaydi, balki his-tuygʻular, munosabatlar va hayotiy falsafalarni ham ifodalaydi [8;5–20-b.]. Shunday qilib, ushbu maqolada zamonaviy badiiy matnlardagi ingliz va qoraqalpoq gastronomik metaforalarini tahlil qilish va taqqoslash orqali ushbu iboralar dunyoning oʻziga xos madaniy qarashlarini qanday kodlashini, shu bilan birga, umuminsoniy muammolarni qanday ochib berishini aniqlash maqsad qilingan.

Metodologiya. Ushbu tadqiqotning nazariy asosi Lakoff va Jonson tomonidan taklif etilgan konseptual metafora nazariyasi bo‘lib, unda metaforalar bizning fikrlashimizni shakllantirishi ta’kidlanadi [2]. Ko‘vecses va Goatly tomonidan olib borilgan keyingi tadqiqotlar shuni ko‘rsatdiki, oziq-ovqat metaforalari, ko‘pincha, hissiy, ijtimoiy va axloqiy sohalarni ifodalaydi [6].

Tadqiqot sifatli, qiyosiy yondashuvni qo‘llaydi. Ingliz va qoraqalpoq tillaridagi 10 ta badiiy matn tanlovi (2000–2023-yy.), oziq-ovqat bilan bog‘liq metaforalarni ajratib olish va turkumlash, kognitiv, hissiy va madaniy o‘lchovlarga asoslangan qiyosiy tahlil, metaforik strukturalar talqini va ularning ijtimoiy mohiyati foydalaniladi.

Natijalar. Birinchidan, gastronomik metaforalarning kelib chiqishi bir-biridan ancha farq qiladi. Ingliz tilida ko‘plab oziq-ovqat metaforalari kundalik maishiy hayotdan kelib chiqqan (masalan, “juda ko‘p oshpazlar sho‘rvani buzadi”), bu yadro oilaning markaziyligini va individual mas’uliyatni aks ettiradi. Sanoatlashuv qayta ishlangan oziq-ovqatga asoslangan metaforalarni ham kiritdi (masalan, “go‘sht maydalagich” qattiq raqobatni tasvirlash uchun) [7]. Bundan farqli o‘laroq, qoraqalpoq gastronomik metaforalari, ko‘pincha, agrar va ko‘chmanchi turmush tarzi asosida paydo bo‘ladi. “May jandı, kepkir kúydi” kabi iboralar ochiq olovda tayyorlangan umumiy taomlar tasvirini eslatadi, bu jamoaviy harakat va keskinlikni anglatadi. Shunday qilib, ingliz tilidagi metaforalar ko‘pincha shaxsga yo‘naltirilgan bo‘lsa, qoraqalpoq tilidagi metaforalar jamoaga yo‘naltirilgan [3].

Ikkinchidan, oziq-ovqat metaforalarining emotsional ottenkalari ham kontrastlarni ochib beradi.

Ingliz tilida: “Sweeten the deal” (biror narsani yanada jozibador qilish) – ijobiy.

“Hard nut to crack” (qiyin masala) – neytral/qiyin.

“Sour grapes” (hasaddan achchiqlanish) – salbiy.

Qoraqalpoq tilida: Duzsız as (mazasi yo‘q) – salbiy.

Qazanǵa jaqın júrseń qarası juǵadı (birovning yomon odatini o‘zlashtirish) – salbiy.

Jegen awız uyalar(birovdan qarzdor bo‘lish) – salbiy [4].

Shunday qilib, ikkala tilda ham ijobiy va salbiy his-tuyg‘ular uchun gastronomik metaforalar qo‘llanilsa, qoraqalpoq metaforalarida, ko‘pincha, og‘ir tabiiy muhitda omon qolishning tarixiy tajribalariga asoslangan ko‘proq hissiy zo‘riqish va jamoaviy qiyinchiliklar ifodalanadi.

Strukturaviy nuqtayi nazardan, ingliz gastronomik metaforalari, ko‘pincha, oziq-ovqat bilan shaffof aloqani har doim ham saqlab qolmasligi mumkin bo‘lgan turg‘un idiomatik iboralarni o‘z ichiga oladi:

“Bite off more than you can chew” (haddan ziyod olish).

“A piece of cake” (oson narsa).

Qoraqalpoq tili esa oziq-ovqat bilan aniq bog‘liqlikni saqlab qolgan holda to‘g‘ridan to‘g‘ri va jonli tasvirlardan foydalanishga moyil: “Suwday ketti” (“suvday ketdi”) – metaforik yo‘qotishni bevosita oqayotgan suv obrazi bilan bog‘laydi.

Shunday qilib, ingliz metaforik tuzilmalari ko‘proq mavhum va shartli bo‘lib, qoraqalpoq metaforalari kundalik tajribalar va vizual tasvirlarga yaqinroqdir. Nihoyat, oziq-ovqat metaforalariga singdirilgan madaniy dunyoqarash ingliz va qoraqalpoq lingvistik an’analari o‘rtasidagi aniq va sezilarli farqlarni ochib beradi.

Bir tomondan, ingliz metaforalarida, ko‘pincha, G‘arbning o‘z-o‘ziga ishonish va shaxsiy yutuqlarga erishish falsafasida chuqur ildiz otgan qadriyatlar – individual faollik, raqobat va hissiy nazorat aks etadi. “Bring home the bacon” (“Uyga bekon olib keeling”) kabi iboralar nafaqat shaxsiy muvaffaqiyatni ulug‘laydi, balki insonning bevosita oilasi farovonligini ta’minlash mas’uliyatini ham ta’kidlaydi. Bundan tashqari, “too many cooks spoil the broth” (“ko‘p oshpaz sho‘rvani buzadi”) kabi iboralar jamoaviy harakatning samarasizligidan ogohlantiradi, guruh aralashuviga nisbatan individual kompetentlik idealini nozik tarzda mustahkamlaydi.

Boshqa tomondan, qoraqalpoq metaforalarida jamoa birdamligi, omon qolish va tabiiy qiyinchiliklarga bardosh berish ustuvor bo‘lib, mintaqaning tarixiy murakkab muhiti ta’sirida shakllangan dunyoqarashni aks ettiradi. Masalan, “Qazan qaynasa – el qaynaydı” degan xalq iborasi birgina hodisaning – u quvonchli yoki qayg‘uli bo‘lishidan qat’i nazar, butun jamoaga ta’sir qilishi mumkinligini yaqqol ko‘rsatib turibdi. Bu madaniyatda shaxsning alohida harakatlariga emas, balki jamiyatning barcha a’zolarining o‘zaro bog‘liqligiga urg‘u beriladi.

Bundan tashqari, inglizcha oziq-ovqat metaforalari, ko‘pincha, o‘z-o‘zini ta’minlash va shaxsiy raqobatni anglatsa, qoraqalpoqcha metaforalar, asosan, yetishmovchilik, hamkorlik va umumiy taqdirning jamoaviy tajribasini uyg‘otadi. Bu tub farq qarama-qarshi tarixiy tajribalarga borib taqaladi: ingliz tilida so‘z-

lashuvchi dunyodagi sanoatlashuv va urbanizatsiya individualizmni targʻib qilgan boʻlsa, qoraqalpoq jamiyatidagi koʻchmanchilik va agrar anʼanalar yashash uchun oʻzaro bogʻliqlikni shakllantirgan.

Shunday qilib, ikkala tildagi gastronomik metaforalar ijtimoiy-madaniy ustuvorliklarning kuchli koʻzgusi boʻlib xizmat qiladi. Ingliz tilida asosiy eʼtibor individual muvaffaqiyat va oʻz taqdirini oʻzi belgilashga qaratilgan boʻlsa, qoraqalpoq tilida metaforik dunyo, jamoaviy oʻzaro bogʻliqlik va jamoaviy chidamlilikka qaratilgan. Natijada, hatto oziq-ovqatga oddiy murojaatlar ham har bir madaniyatning shaxs va keng jamiyat oʻrtasidagi munosabatlarni qanday idrok etishini chuqur aks ettiradi.

Muhokama. Ingliz tilida ham, qoraqalpoq tilida ham emotsional, ijtimoiy va kognitiv voqelikni yorqin ifodalash uchun oziq-ovqat metaforalaridan foydalaniladi. Bu metaforalar kuchli lingvistik vosita boʻlib, soʻzlovchilarga murakkab ichki holatlar, ijtimoiy munosabatlar va xulq-atvorga berilgan baholarni darhol tushunarli va madaniy jihatdan mos keladigan tarzda ifodalash imkonini beradi.

Ingliz tilida gastronomik metaforalar koʻproq idiomatik, individualistik va mavhum boʻlib, shaxsiy avtonomiya, hissiy nazorat va muammolarni pragmatik hal qilishni taʼkidlaydigan Gʻarb qadriyatlariga mos keladi. Masalan, loviyani toʻkish (sirni ochish uchun) va chaynashdan koʻra koʻproq tishlash (juda qiyin vazifani bajarish uchun) kabi iboralar kundalik nutqqa chuqur singib ketgan boʻlib, vaqt oʻtishi bilan, koʻpincha, oziq-ovqat bilan bogʻliq maʼnosini yoʻqotadi. Xuddi shunday, kimnidir "aqlli pechene" deb atash uning aqlliligini taʼkidlab, metaforaning oziq-ovqatdagi kelib chiqishini yashiradigan oʻynoqi ohangdan foydalanadi. Bunday metaforalar, koʻpincha, shaxsiy xususiyatlar yoki shaxsiy xatti-harakatlarga qaratilgan boʻlib, shaxsiy masʼuliyat va yutuqlarga boʻlgan madaniy eʼtiborni kuchaytiradi.

Bundan farqli oʻlaroq, qoraqalpoq gastronomik metaforalari koʻproq aniq, hissiy va jamoaga yoʻnaltirilgan boʻlib, qurgʻoqchilik, ocharchilik kabi ekologik qiyinchiliklar va tarixiy jamoaviy omon qolishga tayanish natijasida shakllangan dunyoqarashni aks ettiradi. Masalan, "qazan qaynadı" shunchaki ovqat pishirish emas, balki majoziy maʼnoda butun bir jamoa oʻrtasida keskinlik yuzaga kelgan vaziyatni tasvirlash uchun ishlatiladi. Yana bir misol – "suwday ketti" ("suvday oqdi") boʻlib, mablagʻ, odam yoki imkoniyatlarni tez, koʻpincha, qaygʻuli yoʻqotishni ifodalash uchun qoʻllaniladi, kundalik tajribalarni hissiy voqeliklar bilan chambarchas bogʻlaydi. Shunday qilib, qoraqalpoq taom metaforalari qaygʻu, chidamlilik va oʻzaro ishonch kabi kuchli jamoaviy his-tuygʻularni uygʻotishga moyil.

Bundan tashqari, gastronomik metaforalar evolutsiyasi har ikkala tilda ham davom etayotgan jarayonni eʼtirof etish muhimdir. Globallashuv metaforik ijodkorlikka taʼsir qiluvchi yangi oziq-ovqatlar, taomlar va ovqatlanish odatlarini joriy etdi. Ingliz tilida "binge-watching" (dastlab, binge-eating bilan bogʻliq) yoki "couch potato" kabi yangi metaforalar dam olish va ortiqcha isteʼmol qilish bilan bogʻliq zamonaviy turmush tarzi oʻzgarishlarini aks ettiradi. Xuddi shunday, "a recipe for disaster" kabi iboralar endi muvaffaqiyatsizlikka mahkum boʻlgan vaziyatlarni tasvirlash uchun oshpazlik sohasidan tashqariga chiqib, anʼanaviy oziq-ovqat tasvirlarini zamonaviy mavhum fikrlash bilan uygʻunlashtiradi.

Zamonaviy qoraqalpoq yozuvchilari baʼzan yangi oshpazlik atamalarini yoki xalqaro oziq-ovqat maʼlumotlarini kiritib, gibrid metaforalarni yaratadilar. Masalan, zamonaviy yoshlar madaniyatining anʼanaviy jamoaviy qadriyatlardan individualistik va isteʼmolchilik turmush tarziga oʻtishini tanqid qilish uchun "tez ovqatlanish" yoki "pepsi avlodi" bilan bogʻliq metaforalardan foydalanish tendensiyasi kuchayib bormoqda. Shunga qaramay, chuqur ildiz otgan madaniy naqshlar, ayniqsa, suv (suv), qozon (qozon) bilan bogʻliq naqshlar jamoaviy ruhni va yer bilan bogʻliqlikni saqlab qolgan holda hukmronlik qilmoqda.

Shunday qilib, gastronomik metaforalar statik artefaktlar emas, balki tilning dinamik va moslashuvchan elementlaridir. Ular ijtimoiy, texnologik va madaniy oʻzgarishlar bilan birga rivojlanadi, ammo tarixiy xotira va madaniy qadriyatlarda mustahkam oʻrnashib qoladi. Ingliz va qoraqalpoq tillaridagi oziq-ovqat metaforalari shaxsiy ambitsiyalarni yoki jamoaviy kurashlarni tasvirlashda hamon oʻz madaniyatlarining oʻtmishi, buguni va kelajagining jonli ifodasi boʻlib xizmat qilmoqda.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, ingliz va qoraqalpoq tillaridagi gastronomik metaforalarni qiyosiy oʻrganish ikki xil madaniyatning kognitiv va hissiy hayoti haqida boy maʼlumotlarni ochib beradi. Ovqat metaforalari umumiy tarzda insonning asosiy tajribalariga taalluqli boʻlsa-da, ularning oʻziga xos shakllari, maʼnolari va hissiy ohanglari madaniy kontekstga qarab, sezilarli darajada farqlanadi. Ushbu tadqiqotda lingvistik va madaniyatlararo tadqiqotlarda metaforaning ham universal, ham madaniy oʻziga xos jihatlarini hisobga olish muhimligi taʼkidlanadi. Bundan tashqari, global bir xillashuv sharoitida qoraqalpoq tili kabi ozchilik tillarining metaforik boyligini hujjatlashtirish va saqlash zarurligi taʼkidlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati:

(1). Allaniyazova Sh. Grammatikaliq tallaw. Metodikalq qollanba. No`kis, 2000.

(2). Antolković, M. (2024). A Contrastive Analysis of Food Metaphors in English and Croatian (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Faculty of Humanities and Social Sciences. Department of English language and literature).
(3). A.Najimov. Ha`zirgi qaraqalpaq tili. Sintaksis. No‘kis, 1990.
(4). Da`wenov E. Ha`zirgi qaraqalpaq tilindegi so‘z dizbekleri. No‘kis, 1987.
(5). Ha`zirgi qaraqalpaq a`debiy tilinin` grammatikasi. No‘kis, 1992.
(6). Kovecses, Z. (2010). Metaphor: A practical introduction. Oxford university press.
(7). Ünsal Ocak, E., & İşisağ, K. (2021). A comparative and conceptual study on the translations of animal metaphors. Social Sciences Studies, 7(84).
(8). Карасик В.И. О типаксе дискурса. Языковая личность: институциональный и персональный дискурс, сб. науч. ст., Волгоград, 2000, с. 5–20.

Yakupova Kamila Turmaxammetovna (Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat Pedagogika instituti “Ingliz tili va adabiyoti” kefedrasi assistent o‘qituvchisi; e-mail: kamilayakupova1984@gmail.com)

INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDA ISMLAR VA ULARNING DENOTATLARI QIYOSIY TAHLILI

Annotatsiya. *Ushbu maqolada ingliz va o‘zbek tillarida ismlar va ularning denotati o‘rtasidagi bog‘-liqlikni, lingvistik, madaniy va ijtimoiy ma’nolari qiyosiy tahlil qilinadi. Ismlar oddiygina belgi emas, ular lingvistik, madaniy va ijtimoiy ma’nolarga ega. Ushbu tahlil ism va uning denotati o‘rtasidagi bog‘liqlikni o‘rganib, ismlarning identifikatsiya, tarixiy kontekstlar va madaniy qadriyatlarni qanday aks ettirishini ko‘rsatadi. Ingliz va o‘zbek misollarini tahlil qilib, ismlarning turli tillar va madaniyatlarda qanday ishlashini ko‘rsatamiz.*

Kalit so‘zlar: *atoqli otlar, turdosh otlar, denotative, onomastika, konnotatsiya.*

Якупова Камила Турмахамметовна (Нукусский государственный педагогический институт, кафедра английского языка и литературы, ассистент -преподаватель; e-mail: kamilayakupova1984@gmail.com)

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ИМЕН И ИХ ДЕНОТАТОВ В АНГЛИЙСКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ

Аннотация. *В статье проводится сравнительный анализ взаимосвязи имен существительных и их обозначений, а также их лингвистических, культурных и социальных значений в английском и узбекском языках. Имена – это не просто символы; они имеют лингвистическое, культурное и социальное значение. В этом анализе изучается связь между именем и его значением, показывая, как имена отражают идентичности, исторические контексты и культурные ценности. Мы проанализируем примеры на английском и узбекском языках, чтобы показать, как существительные функционируют в разных языках и культурах.*

Ключевые слова: *имена собственные, имена нарицательные, денотативные, ономастика, коннотция.*

Yakupova Kamila Turmaxammetovna (Nukus State Pedagogical Institute, Department of English and Literature, assistant teacher; e-mail: kamilayakupova1984@gmail.com)

A COMPARATIVE ANALYSIS OF NAMES AND THEIR DENOTATIONS IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES

Annotation. *The article provides a comparative analysis of the relationship between names and their denotations, as well as their linguistic, cultural and social meanings in English and Uzbek language. Names are not just symbols; they have linguistic, cultural and social meanings. This analysis examines the relationship between a name and its meaning, showing how names reflect identities, historical contexts and cultural values. We will analyze examples in English and Uzbek to show how names function in different languages and cultures.*

Keywords: *proper names, common nouns, denotative, onomastics, connotation.*

Kirish. Atoqli otlarni qo‘llash bilan bog‘liq masalalar tahlil qilingan ilk asarlar Aristotelga tegishli [1;437–401-b.;7-b.]. Uning “Ritorika” va “Poetika” asarlarida, ko‘pincha, o‘zaro o‘xshash deb talqin qilingan ismlar va ularning denotatlariga oid ba’zi fikrlar, nutqda ismlardan va ismlar ishtirok etgan iboralardan foydalanishning alohida usullari, estetik yoki hissiy ta’sirni kuchaytirish uchun har bir qo‘llanilgan holatlar ko‘zda tutiladi, jumladan, Aristotelda taqqoslashlar, metaforalar, xudolar va mifologik qahramonlar ismlaridan foydalanish, Gomer she’riyatida kuchaytirish va boshqalardan foydalanilgan [2;947–952-b.]. Aristoteldan, taxminan, yuz yil o‘tgach, stoiklarga mansub faylasuf Xrissip atoqli otlarni alohida ot kategoriyasiga ajratadi [3;367-b.]. Antik davrning eng mashhur asari Platonning “Dialog”idir. “Kratil” dialogida faylasuf,